سەڵاح رەئوف:

لای من ئاسایيە یەک کەس لێم بڕەنجێ نەک کەسێک پەروەردە بکەم میللەتێک بڕەنجێنێ

■ **دیمانە: ستیڤان ئەحمەد**

هونەرمەندی موزیسیۆن "سەلاح رەئوف" لەرێی ئەم دیمانەیەی "کوردستان راپۆرت"ەوە تیشک دەخاتە سەر پرس وکێشەکانی هونەری مۆسیقاو گۆرانی کوردیی و رەخنەش لەدامودەزگا هونەرییەکان دەگرێت، کە لە روانگەی نەتەوەییەوە کارناکەن، هەروەک رەخنە لە پەیمانگە هونەرییەکان دەگرێت، لەوەی هونەرمەند دروست ناکەن.

کوردستان راپۆرت: ئێوە وەک ومۆسیقارێک چۆن سەیری پاشەڕۆژی هونەری مۆسیقاو گۆرانی کوردی دەکەن؟

سەڵاح رەئوف: من گەشبینم بەوەی کە میللەتی کورد لە هەزاران ساڵەوە هونەری مۆسیقای تایبەتی خۆی هەبووە، لەبەر پتەویی بناغەو رەسەنی هونەرەکەی مۆرکی رەسەنایەتی پارێزراوە، لە راستیدا دەزگایەک یان بەشێکی گرنگ لە دەسەڵات ئەو ئەرکە گرنگەی لە ئەستۆیە، هونەر بۆدواوە ناگەڕێتەوە، بەڵام دەتوانین بڵێین بەهۆی نەزانین ونا فراوانی ئاستی رۆشنبیریی هونەری، هونەرەکەمان لە ئاستەکەی خۆیدا دەمێنێتەوە، رامواية سەدان کەناڵی تەلەفزیۆنی نوێ بکرێتەوە، کە بووە پیشاندەری ئاستێکی نزمی هونەرەکەمان ئەوا کارێکی خراپە، من دەڵێم ئاستی نزم، لە ئاستی میللەتانی دنیادا مەبەستمە، با ئەمڕۆ لە شاری سلێمانیدا دەیان گروپی راپ و جۆرەکانی مۆدێرنیزمی هونەری گەلانی تر هەبن، لای من ناکاتە ئەوەی هەوڵبدرێت چۆن ناسنامەیەکی شیاو و لەبار بۆ هونەری کوردیی دەرەخسێت، بەداخم لەوەی کە خۆمان ئاستی رۆشنبیریی هونەریمان فراوان نییە، لەبەر ئەوەی ئەوساتانەی کە خۆمان بەمۆدێرنیزمی مۆسیقایی دەبینینەوە، هەوڵدەدەین سەمفۆنیایەکی مۆزارت یان بتهۆڤن بژەنین، ئەمە لە بەشی ئەنسترۆمینتاڵدا، هەروەها لە بەشی گەروویی، پەلاماری راپ وجۆرە فۆڕمەکانی تری گەلانی تر دەدەین، بەداخەوە لای ئێمە بیری پرۆفیشناڵمان نییە، ئەو بیرە نوێیەی بە ئاوی نەتەوەیی بوونەوە گەشەی سەندبێ، ئەو بیرە نوێیە پرۆفیشناڵە کە هونەرەکەمان لەم ئاستەی ئێستای بەرەوباشتر دەترازێنێ، ئەو ترازاندنەش بەهۆی زانین و گۆشبوونی هونەرمەندان بە زانستە نوێیەکانی هونەرە کە رۆژانە زانستی نوێ لەدایکدەبن، کە بەهەموویان دەبنە دروستبوونی پێناسەیەکی جوان بۆ هونەر، بەڕای من پیشاندانی کارێکی سەمفۆنی لە شارەکەمدا، شیاوە، بەڵام هیچ لە ئاستی هونەرەکەی خۆمان فراوانتر ناکات، سەدان گروپی راپ و جۆرە نوێکانی میللەتانی تری هونەری گۆرانی، لە ئاستی گەشەسەندنی هونەرەکەی ئێمە زیاد ناکات، هەزاران مۆرکی تورکی وعەرەبی وفارسی لە سەدان ساڵەوە کاریگەرییان لەسەر هونەرەکەی ئێمە بەگرانی نەبووە، ئێستاش هەر نابێ، گەر ئێمە میللەتێکی خاوەن پلان بین، پلانی نەتەوەیی نەک ...، ئێمە لە سەدان ساڵەوە، هەر میللەتێکی ژێردەستە بووین، بەڵام من گەشبینم بەوەی، گەر ئەمڕۆش نەبێ، سبەینێ کەسانی گۆشکراو بەبیری نەتەوەیی، دێنە گۆڕەپانەکەوەو ئاستی فراوانی و ئاستی بەزانستیکردن وئاستی گەشەسەندنی هونەرەکەمان لەپێشی پێشەوەی بەرنامەی کارەکانیاندا دەبێ، لەبەرئەوەی پاراستن و گەشەسەندنی هونەر ئەرکی دەوڵەتە، لە رێی پلانی شیاو ولەبار وخۆشکردنی زەمینە بۆ کاری هونەریی بەپێز، هونەرەکەمان ئاستی فراوانتر دەبێ.

کوردستان راپۆرت: مۆسیقا یەکێکە لە بنچینە و پێکهاتەکانی گۆرانی، ئایا ئەگەر بارەکە هەر بەم فۆڕمە بڕواتە پێشەوە، مانای ئەوە نییە مۆسیقایەک لە بووندا نامێنێت ناوی مۆسیقای کوردیی بێت؟ ئایا ئیدی کوشتنی مۆسیقا لێرەوە نابێتە پرۆسەیەکی ئاسایی؟

سەڵاح رەئوف: من رامواية گۆرانی بەشێکی زیندووی هونەری مۆسیقایە، وەکو ئاشکرایە مۆسیقا بەهۆی لەرینەوەیەکی رێکوپێک لەتەنێکی شیاو ولەبار دروست دەبێ، جا ئەو تەنە ئامێرێکی مۆسیقایی یان گەرووی ئادەمیزاد بێت جیاواز نییە، هەرچەندە بەکارهێنەرەکەی ئاستی بەرزی ئەو مۆسیقایە دەردەخا، جا لێرەوە دەتوانین بڵێین گەر گەرووی ئادەمیزاد ئامێرەکە بوو ئەوا جۆری گۆرانییە، گەر ئامێرێکی مۆسیقا دەنگەکەی پەیداکرد، ئەوا جۆری (ئەنسترۆمێنتاڵی) ئامێرییە، بە هەردوو شێوازەکە دەگوترێ مۆسیقا، جا مۆسیقای گەروویی (گۆرانی) یان ئامێریی هەر مۆسیقایە. لێدوان لەم بابەتە روونکردنەوەی زۆری دەوێ، بە لێدوانێکی ئاوا کورت کۆتایی نایەت، بەڵام بەکورتی پەرە نەسەندنی شارەزایی لە کاری ئەنسترۆمینتاڵیدا وایکردووە شێوازە مۆسیقاییەکەمان هەر لە شێوازی گۆرانیدا بمێنێتەوە، لەو کەموکوڕییانە: نەبوونی فۆڕمی مۆسیقایی ئەنسترۆمێنتاڵی، یان بەگشتی پابەندبوونی مۆسیقاکەمان بەشێوازی فۆڕمی فۆلکلۆریی کە فۆڕمێکی گەروویيە، نەک ئامێریی، توانراوە لەم گەرووەوە بۆ ئەو گەرووی تر بگوێزرێتەوەو بپارێزرێ، هەر ئەمەش بۆتە هۆی پاراستنی، لەبەرئەوەی جۆری ترو هۆکاری تری پاراستنیانمان نەبووە، بەکورتی مۆسیقا بەشێک نەبووە لە ئاسایشی نەتەوەیی، بە واتایەکی تر هونەر بەگشتی وهونەری مۆسیقا بەتایبەتی، وەکو جۆرێ لەجۆرەکانی سات بەسەربردن بەکاربراوە، کە لەراستیدا لای هەموو نەتەوەیەک هونەر بەشێکە لە ئاسایشی نەتەوەیی، هونەر پێناسەو پیشاندانی فراوانی ئاستی رۆشنبیریی وکلتووریی بگرە هەموو گەشەسەندنەکانی کۆمەڵ بەجیهانی دەوروبەری لەئەستۆیە.

کوردستان راپۆرت: ئایا تا چ ئەندازەیەک بۆمان هەیە سوود لە کلتووری گەلانی تر وەربگرین و هونەرەکەیان ئاوێزانی هونەری خۆمان بکەین؟

سەڵاح رەئوف: ئەمە پرسیاری کەسێکی هۆشمەندە، من لەکۆتایی پرسیارەکەوە دەچمە ناو باسەکەوە. لە سەدان ساڵەوە بەهۆی بندەستی میللەتەکەمان لەهەر چوار پارچەکەیدا، زۆر لە کلتووری نەتەوەکەمان بەناوی گەلانی بەتایبەتی تورکەوە بڵاوبۆتەوە، نموونەیەک: جارێک لە گازینۆیەکی ئەنقەرە، چەند ئامێرژەنێک و دوو گۆرانیبێژ شەوەکەیان رازاندبۆوە، بەڕاستی هونەرکار بوون، ئاوازە کوردییە بەناوبانگەکانی کە لە سەر زاری هەموو کوردێکە دەیانچڕی، منیان بردبۆوە بۆ ناو جەرگەی شارەکانی سلێمانی وهەولێر وکەرکوک و زۆر ناوچەی تری باشووری کوردستان، پاش ماوەیەک پرسیارم لە گۆرانیبێژێکیان کرد، تا ناسنامەی ئەوگۆرانییانەم پێ بڵێ، گوتی: ئەوانە گەلەری تورکین، منیش گوتم: نا، ئەوانە فۆلکلۆری (گەلەری، بەزمانی باکوور) کوردیین، چرپاندی بەگوێمدا، وی ئەز دزانم، بەڵام یاساغە نەکارم بێژم کوردییە، ئالێرەوە ئاسایشی نەتەوەیی دەستپێدەکا، ئەوساتەی دەسەڵات بووە پارێزەری ئاسایشی نەتەوەیی ترست نەبێ. سەدساڵ خزمەتی هونەری بێگانە بکەین، پاشان پاداشتەکەی یەک دیناری تەزویر ناکات، هەر زۆر بەئاسانی باوەنخون دەکرێتەوە، بۆیە خۆپاراستنمان لەو بارەیەوە پێش ئەوەی ئەرکێکی نەتەوەیی بێت بۆ کەسایەتی خۆشمان باشترە، کورد دەڵێ:
سەدساڵ بکەی بێگانە پەرستی . پاشان هەردێنی نوشوستی

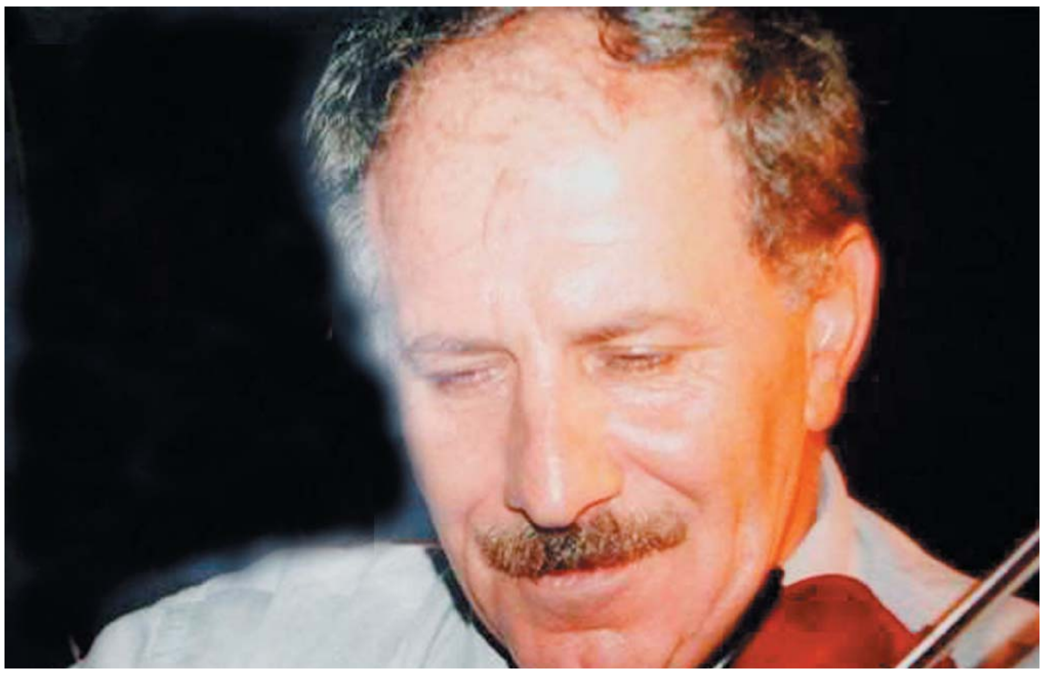

جا دووبارە کورد دەڵێ: گۆزە چی تیابێت، ئەوە دەدەڵێنێ

ئەوە راستییەکی نەگۆڕە، من گەر ئەمڕۆ بۆم بکرێت ئاستی مۆسیقای نەتەوەکەم دەبەمە ئاستی مۆسیقای جیهانی، بەڵام چۆن؟ بەڕوانگەی خۆم؟ یان بەشێوەیەکی زانستی پتەو بیر لەکارەکە بەپێوەرە جیهانییەکە دەکەمەوە، ترسەکان لێرەوە دەستپێدەکەن، سامناکیی ئەوەیە مرۆڤ ئاستی تواناو رۆشنبیریی خۆی نەزانێ، ئەو کەسەی درک بەئاستی توانای خۆی نەکات، ترسناکترە لەوەی کە کارناکا، هەردەم نەزان زەرەرمەند بووە، لای من گرنگ ئەوە نییە چەند دەزانی، گرنگ ئەوەیە، کەم بزانی، بەڵام باش بیزانی، ئەمە دروشمی تاکی رۆشنبیرە، بەهاکان بە قەوارە نین، ترسناکی تاکی کورد ئەوەیە خۆی لەهەموو بوارێکدا بەزانا دەزانێ، دەرچوویەکی کۆلێژی کشتوکاڵ لای ئاسانە ببێتە وەزیری رۆشنبیریی، یا پاش ئەو پۆستە بکرێتە وەزیری داد،

"من رامواية گەورەترین هۆکار لە چەواشەکردنی ئەو دامودەزگایانە جگە لە بێ پلانی پتەویی خۆیان، هونەرمەندانیش چەواشەکاری یەکەمی ئەو دامودەزگایانەن، تا ئێستاش هونەر لە خزمەتی تاکە کەسیدایە، هونەر نەبۆتە هۆکار بۆ پیشاندانی رواڵەتی جوانی نەتەوە"

ترسناکییەکە لێرەوەیە، زانست لای ئێمە ئاستێکی دیاریکراوی هەیە، سەرەڕای ئەوەی کارکردنیش ناکرێتە پێوەری زانایی، کارکردنەکانیش کارێکی ئەفراندن نین، هێشتا هونەر لای میللەتی ئێمە لە ئاستی هەستکردندا ماوەتەوە، زۆری ماوە، بەداخەوە دەڵێم، تا ئەگاتە ئاستی هۆشمەندیی و زانستی، کە لە ئاستە بەرزەکانی هونەرە، ئاستی هەموو کارێکی هونەری گەواهی توانای بەهرەمەندیی کاراکتەرەکەیەتی، هونەر بەپیاهەڵدان وباسکردن نییە، کاری ئەفراندنی هونەریی، لە هەستێکی بەهرەدارەوە بەئەنجام دەگەیەنرێ، هەرچەندە کەرەسەکانیش لە ئەنجام گەیاندنەکەدا رۆڵی سەرەکی دەبینن.

کوردستان راپۆرت: رۆڵی حکومەت و وەزارەتی رۆشنبیریی لەو پاشاگەردانییەدا چییە، کە ئەمڕۆ بەرۆکی هونەری کوردیی بەگشتیی ومۆسیقاو گۆرانیی بەتایبەتی گرتۆتەوە؟

سەڵاح رەئوف: بڕوات هەبێ ئەوەی لەبەرنامەیاندا بێت هەر ئەوە دەکەن، لەبەرئەوەی هەر ئەوەندەی لێدەزانن وپلاندانەری باش نییە، یان بەڕاشکاویتر نازانن وەزارەتی رۆشنبیریی کارە سەرەکییەکانی چین، کە هەمووی لەژێر یەک دروشمی بچووکدا خۆی دەگرێتەوە، ئەویش (رۆشنبیریی وهونەر پیشاندەری رواڵەتی جوانی نەتەوەیە)، ئەمە هەر لە سەرەتای دروستبوونی وەزارەتەکان تائێستاش کارەکان هەروا دەڕۆن، من رامواية هەموو شتێک بێ پلانی گونجاو، بەچەواشەیی دەڕوات، هەروەها کەسانی خەمخۆرو بەئەمەک، کەسانێکە بەبیری نەتەوەیی گۆشکرابن، دەستبەکاربن، من رامواية گەورەترین هۆکار لە چەواشەکردنی ئەو دامودەزگایانە جگە لەبێ پلانی پتەویی خۆیان، هونەرمەندانیش چەواشەکاری یەکەمی ئەو دامودەزگایانەن، نموونە زۆرن، هەر لە باس نایەن، تا ئێستاش هونەر لەخزمەتی تاکە کەسیدایە، هونەر نەبۆتە هۆکار بۆ پیشاندانی رواڵەتی جوانی نەتەوە، من رامواية لەبەر نەبوونی هەستی نەتەوایەتی و دەرک نەکردن بەپاراستنی ئاسایشی نەتەوەیی، هونەریش وهونەرمەندانیش ودامودەزگا هونەرییەکانیش لەپێناوی کەسێتی خۆیان کاری هونەریی دەکەن، بەواتای هەرکەسەو بۆخۆی، هەرچەندە بەجۆرێک ئەمە رەوایە، بەڵام مەبەستە سەرەکییەکە هەرئەوە نەبێ، رەوایە هونەرمەند گەر ئەفراندنێکی کرد پاداشت وەرگرێ، یان رێی بۆ خۆشبکرێت تا ئەفراندنێک بکات، بەڵام لەبەرئەوەی دەیان تاقیکردنەوەی تاڵ بەرەو رووی دەزگاکان بۆتەوە، بۆیە لەگەڵ بێ پلانی خۆیان ودووبارە چەواشەکردنیان لەلایەن کەسانی بەناو هونەرمەند، بۆیە زەمینەکە وای لێهاتووە. جا گەر ئەودام ودەزگایانە بەپلانی شیاو ولەبار و لە روانگەی پاراستنی ئاسایشی نەتەوەوە کارەکانیان بە ئەنجام بگەیەنن، ئەوا جێگەی دز و درۆزن و هیچ لەبارانەبوو نامێنێ.

کوردستان راپۆرت: چۆن دەتوانین هونەرمەند بەشێوەیەکی ئەکادیمی لەرێی پەیمانگەکانەوە پێ بگەیەنین؟

سەڵاح رەئوف: لەهەر چوار شارەکە بەهەرحاڵ، بەڵام ئێستا وەکو بیستوومە، لە کەلارو خانەقین و رانیە وکۆیە و چەند شوێنێکی تریش هەیە، ئەمەش هەر بێ پلانییە، زانستیش بەگشتی گیری بەدەستی نەزانەوە خواردووە، من لە بیرمە لە سەرەتای ساڵەکانی هەشتا بەهۆی هەوڵی چەند کەسێکی بەڕاستی بە ئەمەکی میللەتەکەم جەخت لەکردنەوەی پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی کرایەوە، هۆکار زۆر بوو بەو رێگەپێدانە، زۆر کاریگەریی هەبوو بۆ پاراستنی ئاستی هونەری ئەو سەردەمە، کە وەکو دەیزانین لەپاڵ فێربوونی ئاستی هونەری جیهانی پارێزەرێکی باشی هونەری کوردیی بوو، هەر هیچ نەبێ لەمانەوەی لەوئاستە دیاریکراوەی ئەوسادا کە ناومان نابوو هونەری بەرگریی، بەڵام ئێستا چ سەردەمەکە و چ میللەتیش بەو ئاستە رازی نابن، بۆیە دەبێ کەسانی شیاو کە خاوەنی هەستێکی نەتەوەین بەپلانێکی شیاوی نەێخواز و لەبار بۆ ئەم سەردەمە رێگە بە کردنەوەی لەو جۆرە دەزگایانە

"سەد ساڵ خزمەتی هونەری بێگانە بکەین، پاشان پاداشتەکەی یەک دیناری تەزویر ناکات، هەر زۆر بە ئاسانی باوەنخون دەکرێتەوە، بۆیە خۆپاراستنمان لەو بارەیەوە پێش ئەوەی ئەرکێکی نەتەوەیی بێت بۆ کەسایەتی خۆشمان باشترە"

بدەن، دووبارە پێویستە هەندێ شتی تریش هەیە لامان روون بێت، ئەویش هونەر یان توانای هونەری گەر بەهەوێنی زانست پەروەردەکرا، ئەوا ئەفراندن دروستدەبێت، لێرەش زۆرن لەوانەی دەرچووی کۆنسەرفاتۆرێۆم و شوێنە هونەرییەکانی ترن، بەڵام لەبەرئەوەی خۆیان بەهرەدار نین، ئەوا پلە زانستییەکەش هەر وەکو ناميلکەیەکی بچووک لە گیرفانیان دەمێنێتەوە، هیچ ئەفراندنێکی لێ بەدی ناکرێ، گەر کاری چەواشەکاریش نەکەن.

لە نیشتمانەکەی من وتۆدا خەڵکی بەدوای بژێویدا دەگەڕێ، جا ئەو بژێوییە چۆن پەیدا دەکا گرنگ نییە، لە یەکێ لە تاقیکردنەوەکانی پەیمانگەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی بەشی مۆسیقا من سەرۆکی لیژنەی وەرگرتن بووم لەو تاقیکردنەوەیەدا، کیژێک وەرنەگیرا، کە کچی خاڵی خۆم بوو، لەبەرئەوەی من نەمهێشت کەسی لیژنەکە بزانن کچی خاڵمە، بۆیە بە توانای خۆی وەرنەگیرا، تا ئێستاش خاڵم من بەهۆکار دەزانێ و لەگەڵم نادوێ، بەڵام لای من ئاسایيە یەک کەس لێم بڕەنجێ، نەک کەسێک پەروەردە بکەم، میللەتێک بڕەنجێنێ.

کوردستان راپۆرت: ئەو هونەرمەندانەی لەپارتێکی سیاسییەوە نزیکن هەمیشە کارەکانیان بۆ مەیسەر دەکرێت، ئایا ئەمە هۆیەکی دواکەوتنی هونەری کوردیی نییە؟

سەڵاح رەئوف: ئەوە نیشانەی ئەوەیە کە تیۆری سیاسەت لنگاوقوچ بووە، لە راستیدا سیاسەت دەبێ هۆکارێکی جوان بێت بۆ باشکردنی باری کۆمەڵ. بەڵام لەوە ئەچێ ئێستا کۆمەڵ وسامانی نەتەوەیی هۆکارێکی لەبارو شیاو بن بۆ بەهێزو پتەوکردنی پارتەکان. بۆیە هونەر ئەبێ بەهەموو جۆرەکانی ببێتە خزمەتکاری سیاسییەکان و یان ئەوانەی لە پارتە سیاسییەکاندا کار دەکەن، هەر ئەوان بڕیاردەرو بکەریشن، مافی بڕیاردان لای خودی هونەرمەند نەماوە، بەهۆی ئەوانەوە کار رائەپەڕێنرێ، ئەمە ترسناکترین وناڵەبارترین هۆکارە بۆ لەباربردنی هونەر بەگشتی و زمانی ساز وئاواز بەتایبەتی، هیوادارم دەسەڵاتی هۆشمەند رەچاوی ئەم خاڵە گرنگە بکات، لەبەر ئەوەی ئەمە لێپرسراوێتییەکی مێژوویيە و لێخۆشبوونی نییە.

کوردستان راپۆرت: دوا پرۆژەی هونەریتان چییە؟ ئایا چ کارێکی هونەریتان بەدەستەوەیەو دەتانەوێ لەم رێگەیەوە بە جەماوەری رابگەیەنن؟

سەڵاح رەئوف: من پێم خۆشبوو جەماوەر لە رێی سایتەکەمەوە بزانن من سەرقاڵی چیم، ئەمە بۆ ئەو کەسانەی لە دنیای ئینتەرنێتدا شارەزان، بەڵام بەگشتی ئێستا پاش تەواوبوونم لە لێکۆڵینەوەکەم بەناوی (پۆلێنکردنی پەیژەو فۆڕمەکانی مۆسیقای کوردیی) بە قەبارەی ٧٧١ لاپەڕەی A4، ئێستا سەرقاڵی بە هۆڵەندیکردنیم لەگەڵ مامۆستای پسپۆڕی زمان ومۆسیقاش، تا لەکۆتاییدا بیگەیەنمە شوێنی مەبەست. لەسەر داوای هەندێ لە هەوادارانی ئامێری کەمان، پەرتووکی فێربوونی کەمانچە، لەژێر ناوی (کەمانژەن) بەشێوەیەکی سەردەمی و لەسەر بنەمای زانستییە نوێکانی مۆسیقا ئامادەی دەکەم بۆ لەچاپدانەوەی. پاش ئەوەش لە نووسینی (سەمفۆنی ژاڵە) بوومەوە، کە بە فۆڕمێکی سەمفۆنی نوێدا بەبڕی ٢٠ دەقیقەیە، پاش ئەوەی رەزامەندیی وەرگیرا کە لەلایەن تیپێکی ئۆرکستراوە بژەنرێ، لە ماوەیەکی کورتدا دەگاتە گوێی بیسەران، ئێستا سەرقاڵی نووسینی سەمفۆنی (نیرگز)م کە لەسەر هۆنراوەیەکی مامۆستا ئەحمەد سالار لە ساڵی ١٩٨٩ بۆ فلیمی نێرگز بووکی کوردستان دامناوە- سەرقاڵی هەندێ ئاوازی گۆرانی تاکەکەسیم کە کۆتاییان هات، ناویان دەبەم. دەقی چیرۆکی خەج وسیامەندم لەبەردەستایە، بەڵام بە شێوازێکی مۆدێرنتر لە کۆتەڵی گۆڕستانی چراکان، تەمەن رێ بدا بە ئەنجامی دەگەیەنم، بەڵام زۆر لە سەرەتادام.